

Kunstschatten

Van 9 september tm 14 oktober 2015 verschenen er artikeltjes over kunstschatten, die tijdens een tentoonstelling van 3 september tm 23 oktober in het raadhuis tentoongesteld werden. Het betrof hier prenten en schilderijen uit de collectie van de Gemeente Heemstede en van de HVHB.

Hillebrand de Lange heeft een zestal objecten wat nader belicht, die we in dit document nog een keer voor u op een rij zetten. De foto's van de prenten en schilderijen zijn van de huisfotograaf van de HV-HB, Theo Out.

Donderdag 3 september werd de tentoonstelling geopend door gemeentesecretaris Willem van den Berg. Ton van den Brink was bij deze opening aanwezig en schreef daarover het volgende in de Heemsteder van 9 september 2015 en maakte ook de foto.

Opening tentoonstelling 3 september 2015

Expositie topstukken van Historische Vereniging en gemeente

Kelders en zolders zijn doorzocht, keuzes gemaakt uit de kunst en kitsch wat tevoorschijn kwam, voornamelijk prenten en schilderijen die waarde hebben voor de bewoners van Heemstede. De expositie in het Raadhuis van Heemstede werd donderdag geopend. Deze is een soort ontdekkingsreis langs de schatten van Heemstede. Noem het 'Ontdek je plekje'. Een enthousiaste gemeentesecretaris, al 26 jaar en daarmee de oudst zittende in het land, vertelde bij de opening welke bewondering hij had voor zijn voorganger Anton Swolfs die in de drukke periode 1906-1927 naast burgemeester David van Lennep, onder andere de aankoop van Groenendaal regelde om te voorkomen dat de bollenboeren ermee aan de haal gingen. Zij wilden er bollenvelden van maken. Vooruitzien dus! Ze kregen te maken met de uitbreidingsplannen van Haarlem die overigens, sinds 1867, iedere tien jaar opdoken, maar in 1927 ernst werden. Alleen Haarlem had wel respect voor de woning van Swolfs, de grens liep net om zijn huis aan de Crayenester.

Een groot portret van Van Lennep hangt in het trappenhuis. Anton Swolfs in de Burgerzaal naast Heemstedenaar Von Brucken Fock, geschilderd door van Caspel. Op uw ontdekkingstocht komt u veel schilderijen en steendrukken tegen zonder tekst of met een enkele aanduiding. Dat maakt van de toer langs de wanden soms een puzzeltochtje dat meestal toch tot herkenning leidt. De steendrukken van buitenplaatsen herkent u wel, een kaart van Huis te Bennebroek is even puzzelen.

Mooi was deze tentoonstelling, dat de Historische Vereniging Heemstede Bennebroek, samen met de gemeente, bijeenbracht en door Louis Goulmy, Annemarie Thoolen, Marc de Bruin en Hillebrand de Lange verzorgd is.

Ton van den Brink

Het bezoek van de koningin van Engeland aan Adriaan Pauw op het Slot te Heemstede.

In de zomer van 1642 ontvangt de Heer van Heemstede en Bennebroek, Adriaan Pauw, op zijn buitenverblijf een hoge gast, begeleid door een luisterrijk gevolg. Het gaat om niet minder dan de koningin van Engeland, Henriëtte Maria. In haar aanwezigheid vertoeven ook haar elfjarige dochter Mary Stuart en haar dan pas zestienjarige schoonzoon Willem II, de prins van Oranje. Het jaar daarvoor zijn ze getrouwd. Een huwelijk van een Oranje met iemand uit het prestigieuze Britse koningshuis zou de status van de Oranjes op het Europese toneel verhogen. De koningin was naar Holland gereisd om haar jonge dochter te vergezellen naar haar nieuwe bestemming. Maar vooral ook probeerde ze financiële steun te verwerven voor haar man, koning Karel I. Die was verwickeld geraakt in een burgeroorlog met het Britse Parlement. Heemstede staat voor even op de politieke wereldkaart. Adriaan Pauw was in de Republiek een zeer invloedrijk man en had door zijn vele diplomatieke missies veel internationale politieke ervaring opgebouwd. Waar zullen ze het op het Slot van Heemstede over gehad hebben? Het zal toch niet alleen maar een beleefdheidsbezoekje zijn geweest? De naam van de maker van de prent is onbekend.

Portret van gemeentesecretaris Anton Swolfs (1906-1927)

Dit portret toont Anton Swolfs, gemeentesecretaris van 1906 tot 1927 en rechterhand van de burgemeesters David Eliza van Lennep en J.P.W. van Doorn. Samen met burgemeester van Lennep speelde hij een grote rol bij de aankoop van Groenendaal door de gemeente. Zo werd Groenendaal behoed voor versnippering onder bollenboeren en projectontwikkelaars. Hij was bestuurslid bij katholieke woningbouwverenigingen die zich inzetten voor de volkswoningbouwcomplexen die zo karakteristiek zijn voor Heemstede. Hij was kassier van de katholieke Boerenleenbank. Daarnaast was hij hoofd van het gemeentelijk grondbedrijf en voerde de onderhandelingen over de aankoop van grond. Het was de tijd van de aanleg van het Heemstedse kanaal en de bouw van de gasfabriek en de watertoren aan de haven. In zijn periode werd het uitbreidingsplan van Cuypers en Stuyt door de gemeenteraad vastgesteld en de trambaan aangelegd, waarmee Heemstede zich als forensengemeente zou gaan profileren. Het dorp groeide en groeide. Fel verzette hij zich tegen de dreigende annexatieplannen van Haarlem, die in 1927 toch werkelijkheid werden. Uit respect voor zijn persoon heeft men toch nog op één plek de grens met Haarlem aangepast. Hij woonde immers op de Crayenestervaart 61, precies op de grens. Zijn woonhuis zou volgens de plannen aan de Haarlemse kant komen te liggen. Men heeft toen de grens achter zijn huis omgeleid, zodat het in Heemstede kwam te liggen. Tot op heden. Gelukkig dat er een portret van deze eminente gemeentesecretaris bewaard is gebleven. Uit groot respect voor zijn persoon tonen we dit portret nu als één van de topstukken uit de collectie.

Puttershoek bedankt Heemstede

In de nood leert men zijn vrienden kennen. Het Groene Kruis te Puttershoek dankt Heemstede. Dit geborduurde aandenken werd door het Groene Kruis uit Puttershoek geschonken als dank voor de vele hulp die Heemstede geboden had na de rampzalige watersnoodramp van 1 februari 1953. Onmiddellijk kwamen vanuit het hele land hulpacties op gang. Om de hulpstroom te coördineren werden door de Vereniging van Nederlandse Gemeenten plaatsen aan elkaar gekoppeld. Zo viel Puttershoek aan Heemstede ten deel. Heemstede kwam onmiddellijk in actie met het inzamelen van goederen en geld en met het opzetten van publieksacties, zoals "Eet soep voor Puttershoek". Heel veel indruk maakte het dagje uit dat aan 271 Puttershoekse huisvrouwen werd aangeboden. Op 16 april mochten ze een bezoek brengen aan de bloemententoonstelling Flora in Groenendaal, kregen ze als traktatie koffie met gebak en werd de dag afgesloten met een maaltijd en een bezoek aan de "Lichtstad Haarlem". De meeste van deze huisvrouwen waren nog nooit een dagje uit geweest. Van 3 tot 11 augustus mochten 45 kinderen uit Puttershoek logeren bij Heemstedse gastgezinnen. In oktober werd er nog een driedaags Puttershoekfestival in de Jan van Goyenstraat georganiseerd. Dat bracht maar liefst 10.000 gulden op. Heemstede heeft zich in dat jaar van zijn allerbeste kant laten zien. In Puttershoek zelf wordt Heemstede nog altijd in ere gehouden met een straat: de "Laan van Heemstede". Heemstede bewaart dit aandenken als een kostbare herinnering aan onze belangeloze inzet.

Koeien bij de Monnikenvaart

“De portretschilder van de koeien”. Zo is de in Heemstede geboren schilder Herman Wolbers (1856-1926) wel gekarakteriseerd. Hij heeft zich in zijn werkzame leven toegelegd op het schilderen van koeien in een Hollands weidelandschap. Hij schilderde vaak bij de Monnikenvaart, het Spaarne en de weilanden van buitenplaats 't Clooster, zoals op dit schilderij. Nu is daar Hageveld gelegen. Hij was een leerling van de Heemsteedse schilder Willem Vester en vertoefde onder de schilders van de Haagse School. Dit landelijke tafereel werkt in op je gemoed en leidt tot verstillings. Koeien in de wei, het raakt ons nog altijd. Hollandser kan bijna niet. En dan zijn het geen doorgefokte stamboekkoeien, zoals in onze tijd, maar nog koeien in een verscheidenheid aan bonte kleuren en gevlekte patronen. En niet in een dicht op elkaar gepakte massa op een strak weiland in afwachting van hun tocht naar een megastal, maar her en der verspreid in een vrije ruimte.

Het Wilhelminaplein

Wat geef je raadsleden bij hun afscheid van de gemeenteraad cadeau? Tenminste, als ze minstens vier jaar bij de gemeente in de raad hebben gediend. Deze zeefdruk van Paul Koning uit 1990 viel die eer te beurt. Echt het oude hart van Heemstede, het Kerkplein, sinds 1898, na de inhuldiging van de nieuwe koningin, Wilhelminaplein geheten. De dorpskom waar Camplaan, Cloosterweg, Voorweg en Achterweg samenkomen. De Wilhelminaalinde, omringd door een gesmeed hekwerkje, pronkt in het centrum van de zeefdruk. Op de achtergrond vormen de Oude Kerk, het Wapen van Heemstede en galerie AmstelArt de blikvangers. Op de voorgrond trekken de geparkeerde auto's, een container en lantaarnpalen de aandacht. Het plein wordt breed uitgemeten als in een panorama. Laat het duidelijk zijn, het gaat hier om een artistieke impressie van 25 jaar geleden, niet om een reële weergave. In feite staat de Wilhelminaboom niet in het centrum van het plein, maar vlak bij de kerk. De boom trekt op het plein beslist niet de aandacht, die hij hier trekt. Bij vele oud-raadsleden hangt de zeefdruk boven de bank, in het trappenhuis of in hun werkkamer. Nu hangt hij ook voor de bevolking in de burgerzaal van het gemeentehuis als één van de schatten uit het archief.

De Bleeker

Deze steendruk beeldt een hozer af, iemand die met een hoosschep zuiver duinwater vanuit een hoosgoot over het te bleken linnen hoost. Het is een onderdeel van het uiterst arbeidsintensieve bleekproces van linnen. De prent heeft veel weg van een schoolplaat. Er wordt beeldend uitgelegd hoe het allemaal in zijn werk gaat. Tussen twee hoosgoten ligt het linnen te bleken. De breedte van het veld is zodanig dat de hozer met zijn schep tot de helft kan komen. Duidelijk is zichtbaar hoe zo'n hoosschep er uitziet en hoe die gehanteerd wordt. In het bakkerijmuseumpje van Beelen aan de Bleekersvaart is nog zo'n hoosschep te zien. Op de achtergrond wordt er wasgoed opgehangen. Op de voorgrond zien we een rieten wasmand. Dat duidt er allemaal wel op dat het hier wellicht niet om het bleken van linnen, maar om het bleken van kleren gaat. Bij het bleken van linnen ligt het linnen namelijk strak gespannen in lange banen. Daar is hier duidelijk geen sprake van. Op het Bleekveld bij de Wasserij Annalaan staat een beeldje van "De Bleeker" opgesteld. Het is een geschenk van de directie van wasserij Van Houten aan Heemstede. Zowel het beeldje van Wil van de Velde-Heemskerk als deze prent van H.J. van Lummel zijn geïnspireerd door een klassieke rijmprent van de 17de-eeuwse etser en dichter Jan Luyken. Zijn rijmprent heet "De Bleeker". Zowel het beeldje in de Wasserij Annalaan als de prent die nu nog in de burgerzaal hangt, hebben een sympathieke uitstraling. Dat neemt niet weg dat het bleken alles bij elkaar een zwaar en smerig werk was. Het werd vooral verricht door seizoenarbeiders uit Brabant en Limburg.

